

Numărul 3. Oradea-mare 20 ian. (2 feb.) 1902. Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

L E C U I T.

Comedie într'un act.

Persoanele :

Dr. Petru Vicol, medic.

Stefan, unchiul lui Petru, major în pensiu.

Vedwa Iuliana Porumb.

Fema Sporia, șumăriță.

Lencuța, fata șumăriței.

Ilie Verde, teolog gata, fin și factotum la dr. Vicol.

Se petrece în odaia doctorului Vicol în Lugos. Odaia are două ferestri în stânga, ușă în mijloc. Sub ferestri canapea. De dreapta masă, scaune, 2 fotole, o oglindă, etager mic între ușă și masă, pe etager mere, pere, pe masă o sticlă cu apă. În dreapta ușă spre altă odăe.

Scena I.

Ilie (în blusă scurtă cu o măturică în mână, șterge capapeaua, cântând. — clopoțelul de la poartă se aude sunând.) Încep să vină... dar nu deschid. — Nu-î doctorul acasă. De trei zile s'a dus și n'a m'ai venit. (Șterge.) Cine știe ce s'a întâmplat. Asta n'a mai făcut-o. O fi vr'un bolnav greu — greu de tot — consil... mai știu! (S'aude de nou clopoțelul.) Sună-sună... și te du!... De altcum doctorul, dragul meu nănaș, nănașul meu n'are stăveală... chiar când nu-î dus din oraș doctorul Vicol, stăpânul meu, nu-ți sede un ceas acasă. Tot se găteșce, se perie — netezeșce barba, leagă mustața și apoi bastonul *Ilie*! strigă — pune țilindrul în cap și du-te, la căfană, la casină... și bolnavii așteaptă, încât mulți se vindecă de atâta așteptare (incet) sau mor. (Iar sună clopoțelul.) Asta-î altul — căci trage 'n clopoțel — de mai îl rupe... las că se duce și acesta după ceialaltă. Așă îmi petrec vremea aici la nașul meu — nu știu ce mi-s : se-eretar, alergător, practicant sau servitor... De făcut

le fac toate... și ce n'am învățat. — Adecă numai aceea nu fac, ce am învățat, altele de toate. — Am învățat sfta teologie — teolog gata, — absolut! Mă *Ilie*, când te popeșci? me tot întreabă săraca mamă — că mor — zice ea, — și n'o să te ved popă! — Asta me doare. — Eū și alerg toate rugile — cânt în toate bisericile, — când joc me laudă toți, le place, dar parochie nu capet. E mare sărăcia și mare cheltuiala. Mi-î milă de biata mamă. O să ajung ca dl doctor! Domnul doctor e cu o lună mică în ceafă și cam svântat. — Vorba bunicei „La însurat și la măritat nu-î de așteptat“. Da! Însuratul — asta î-ar fi leacul... Și mie și nașului. Dar el să nu audă de însurat. Eū Doamne cum aș vrea — cum m'aș însură... (Incet.) Eū am și pus ochii pe una, ce pup de crin! Dar nu-î curaj. Sărăcia, sărăcia... mănțe-o focul. (Sună sună clopoțelul.) N'ai răbdare — doctor vrei — apoi nu-î și pace. (Ia un album în mână.) Așă priveșce doctorul meu mult aceasta icoană... Icoana aleasei mele e ici (pune mâna la inimă, — iar se uită la icoana din album.) Ce-î drept e frumoasă și tare cu vino încoaci... Hei nașule! nașule! De ce nu-s eū doctor! (se uită tot la icoană) va fi vreuna de prin orașele pe un de a umblat la școli. Așă-s tinerii de azi — asta î-o fi dragostea dinteiu „ruptă din cer“ cum scrie în carte. (Declamă.) „Când se desface în inima tineră pupul de Dzeū sădit al iubirei.“ — Nu înțeleg tot, dar îmi place. (Se aude bătend afară în ușă tare, tot mai tare.) Asta-î o braznic de tot. — Trebuie să deschid poarta (iese.)

Scena II.

Fema. Ilie, Lencuța.

Fema (la fereastră.) Măi slugi... slujnice... dormiți — ori morți vi-s — deschideți!

Ilie (întrând.) Am deschis... vai ce matahală... asta n'o mai fi fost în oraș... (Stă după etager.)

Fema (intră — Lencuța nu vrea să intre.) Hai vino și tu că nu te mănăcă...

Lencuța (după ușă.) Baiu! baiu! mi-i rușine.

Fema. Ce frumos e la doctorul ăsta, numai e cam gol — cam părăsit. — Trebuie înșurat — Lencuțo! Lencuțo! (Ese la ușă să vadă de fată.) Lencuțo! (O prinde de mână și o trage în lăuntru.)

Lencuța (vede pe Ilie, stă la spatele Femei și peste umerii ei, ridicându-se în degete.) Ce frumosu-i! hi! hi! (Își pune batista la ochi, dar pe furiș tot se uită la Ilie.) Îi tare frumos — hi! hi! (la parte) ăsta-i ăl de cântă frumos — hi! hi!... la rugă hi! hi!

Ilie (a parte, cu degetul pe frunte gândind.) Asta am vedut-o eu — undeva! stai... la rugă — la — (peste umerii Femei caută tot după Lencuța și-i face din cap) (cătră Fema.) Bună ziua doamnă, cu ce pot servi?

Fema. Ha! ce vrei?

Ilie (tot ca mai sus.) Ce poftiți? Suferiți de ceva? Și de ce, — me rog (aparte.) Pe astea le-aș putea vindeca și eu, că-s tun de sănătoase.

Fema (cătră Lencuța) Da vorbește — nu ți-am spus.

Ilie. Bună ziua (drăgostos) coconiță... eu cred că... (i dă mâna.)

Lencuța. Mulțam (pune batista la gură și lasă mâna în mâna lui Ilie) (a parte) și șcie și jucă bine! Că frumosu-i hi! hi!...

Ilie (cătră Lencuța.) Ai venit la noi (a parte) trebuie să aflu de unde sunt (tare.) Că și io am fost la dvoastră la...

Lencuța. La Glimboca... da!... la rugă...

Ilie. Aha! Dar cum ve place la noi? Suferiți de ceva... sunteți bolnavă?

Fema. Doamne ferește, n'am fost beteagă de când mama m'o făcut. (A parte.) Asta să fie doctorul?

Ilie. Poate cumva coconița o fi?

Lencuța (ride, a parte.) O cântat, frumos, tare frumos

Fema. Șciū c'ai șgodit! poate că nu veți că se sparge de sănătate (a parte.) El să fie oare doctorul? Vrednic om, singur curăță prin casă... (Cătră Ilie, care până atunci s'a dat în vorbă cu Lencuța.) Nu ni-s betege — Avem altă treabă, că o scris ăla meu carte la domnul doctor...

Ilie. Altă treabă? (Cătră Lencuța.) Să vini iară — (cătră Fema.) Veniți cătră ameazi, că atunci se primesc vizitele.

Fema. Cătră ameazi! Până atunci mai târguim. (cătră Lencuța.) Hai, că venim iară — hai! și nu mai sta — (iasă trăgând pe Lencuța după ea.)

Ilie (cătră Lencuța.) Să vini iară că mai am să-ți spun...

Lencuța. Baiu! (Se uită cu drag la Ilie.) Să spun, să nu spun...

Ilie (o prinde de mână.) Spune dragă.

Lencuța (a parte.) Ei m'or învățat acasă (tare.) Iacă spun! (Întoarce capul cătră Ilie)

Ilie. Spune drago... spune!

Lencuța (eșind.) Ah! mi-i tare drag de dta, dle doctor. (Ese.)

Scena III.

Ilie apoi *Ștefan*.

Ilie (suceșce mustetele.) Boboloacă, sănătoasă, — ca un măr și câte inele — și ce cercei groși... bogată... bogată, și că iute i tare drag de mine. (Se scarpină) Asta am vedut-o — la — la Glimboca-a! așa-i! la Glimboca — dar nu mi-s doctor — dar nici ele nu arată bolnave (Sună clopoțelul.) Aū altă

treabă — eu aș mușcă în măr. (Sună iară clopoțelul) Iar vine cineva, ba că-i bine. (Deschide ușa, cătră Ștefan, care intră): Poftim! Căutați pe dl doctor?

Ștefan (iute.) Da! Da! Tu cine ești? Servitorul lui? ha? Cum te cheamă mă? Unde-i doctorul? Răspunde! mă.

Ilie (cam spăriat.) I-li-e, me cheamă — me rog și mi-s de toate... me rog! mi-s și finul lui dl doctor și lucru și prin casă me rog și primese și bolnavi și... me rog...

Ștefan. Și — și unde-i doctorul? Mă!

Ilie. Me rog dl doctor e dus pe trei zile — me rog..

Ștefan. Pe trei zile — dracului. (Pășește prin odaie.) Are puțin de lucru, ca să se poată duce trei zile d'acasă — hm! lucru puțin, câștig puțin hm! Căutat puțin. Așa-i mă n'are venit și voește să se însoare! hm! (Umblă cu mâinile la spate elătinând din cap.)

Ilie (a parte.) Nici ăsta nu-i bolnav!...

Ștefan. Zi mă! — nu-i doctor căutat! — Zi mă!

Ilie. De trei ani me rog sunt la dl doctor! E tare bun doctor, pe toți i-a lecut — me rog — bolnavii îl caută (a parte) dar el nu-i baș caută — să-l ved dus — (tare.) Poftiți la amezii — că doară va veni! Și ce să-i spun că ve lipsește?

Ștefan. Îmi lipsește să-l ved! să-l îmbrățișez, să-l sărut, ai înțeles mă! căci eu sunt unchiul stăpânului teū.

Ilie (a parte.) O fi. — De dat dracului l-a dat! o fi. (Tare.) Nepotul dtale, nașul meu! Drul Vicol.

Ștefan. Da! Da! (Trage pe Ilie de mână.) Mă fine de nepot! Mă Ilie! spune-mi (bagă mâna 'n buzunar.) E drept că nepotul meu voește să se 'nsoare? Mă Ilie! tu trebuie să șci; — i-o fi trimis buchete, — gratulații și altele — hm! mă spune-mi cine e? a cui-e? — e de viță? mă Ilie o șci? Pe cine vrea să iae? o cunoști mă? o șci mă!... Nu!

Ilie. Ba șci!

Ștefan. Mă Ilie mă! (Il trage la o parte, îi dă b. an.) Na mă ian spune-mi pe cine?

Ilie (bagă banii în buzunar.) Pe nime!

Ștefan (uimit.) Pe nime? (Mănios.) Mă-Mă-Mă — Pe nime?!

Ilie. Așa-i, însădar îi tot cânt — să se facă om între oameni. Nici pomană. Nu vre nici s'audă de înșurat me rog — me jor, că-i așa...

Ștefan (ciudos scoate o epistolă.) Ilie hm! Adă-mi un pocal de apă — mă — rece hm! căci nu mai pot de sete! (a parte.) Arde ciuda în mine.

Ilie. De loc! me rog — (Ese.)

Ștefan (singur pășind prin casă.) Hm! Admirabil! Ce nepot hm! una serie — alta face — tot student rafinat — hm! — nici să audă de înșurat hm! și mie-mi serie: (ceteșce.) M'am săturat de viața fără scop — fără căpătăiū — fără bucurie — fără present — fără viitor. (Înterupe ceteșce.) Am zis bravo! (Citeșce.) Sfaturile tale părinteșci — iubite unchiule — întipărite adânc în inima mea — aū nimicit toate înclinările ușoratică, mi-aū limpedi mîntea și acum m'am hotărît să me 'nsor. (Înterupe ceteșce.) Doamne ajută! gândiam în fine, i-o venit mîntea. (Ceteșce.) În curând în proxima mea epistolă îți voi împărtăși numele miresei mele. (Entusiasmat.) Vivat! Traiască strănepoții! Nu se perde vița Vicolilor! strigați și cu trenul cel dintăiū du-te drumul la unicul meu nepot, hm! nepot scump — să-l îmbrățișez — să-l sărut — și din gura lui să aud numele alesei inimei sale, să o ved, să o cunosc.

Ilie (intră cu un pocal de apă.) *Îacă apa! poftim, me rog, rece — proaspătă...* (A parte.) *Doară-mi va da vre-o coroană. Că ăsta are!*

Ștefan. *Adă (bea) ha! mă recorii! mă Ilie! Apa ta me răcori întocmai ca vestea ta, că nepotul meu doctorul — nașu-teu, fire-ar al dracului, nu vrea să se însoare.*

Ilie (a parte.) *Și el ar vrea să-l însoare și eu. Amândoi, doară vom face vr'o ispravă — (să-l îndăjesc) (tare.) Nu! Nu! vrea numai, dacă dta ca unchiu te-ai pune șcii coala, și eu ca fin —*

Ștefan. *Și tu ca fin, da, o să vedem. Ilie! adă-mi cuferul d'afară!... ne vom vorbi — o să facem.*

Ilie. De loc. (Ese.)

Ștefan. *O să vedem, hm! e prins! l-am prins eu epistola — el va fi creșdend — că scoate iarăș vre-o câteva sutisoare — da — imi zice prin serisoare că se 'nsoară, — la însurat trebuie bani — unchiul Ștefan are — și n'are pe nimeni numai pe mine. Am mai pățit-o cu scumpul meu nepot. De astă dată inse nu m'o prins — azi (arată scrisoarea) eu l-am prins! Nu scapă! Trebuie să se 'nsoare — nu me duc d'acii până nu se 'nsoară.*

Ilie (aduce cuferul.) *Unde să-l pun, că aici vin vizitele, — bolnavii...*

Ștefan. *Pune-l în altă odaie și eu o să-l aștept.*

Ilie (duce cuferul în odaia din dreapta și după ce intră.) *Poftim!*

Ștefan. *Bine Ilie! Tu vrei să se 'nsoare nașul teu — nepotul meu — și eu vreau. Tu să ascultă de mine și o să-l lecuim de boala neînsuratului.*

Ilie. *Me supun! Ascult... Dă Doamne! Dă-i un leac tare — doară m'o ajută și mie, căci de boala neînsuratului și eu aș voi să me lecuiesc.*

Ștefan. *Acum du-te adă-mi țigări fine -- și două sticle de vin bun, una de cognac și nu sta mult.*

Ilie. *Me duc! (A parte.) Ce trai o să mai fie. (Tare.) De loc mi-s n'apoi (a parte) numai de n'aș da cu ochii de boboloaca aceea cu ochii mari, că tare mi-i dragă. (Tare.) De loc, — de loc vin unchiule dragă. (Ese.)*

Scena IV.

Ștefan apoi *Iuliana.*

Ștefan. *Nu me las purtat de nas. (Cu palmele pe frunte, umblă îngândurat în sus și în jos.) El, om în vârstă — cu poziție — să-mi scrie mie, — mie, care l-am crescut — mie să-mi scrie: serios, că se 'nsoară — și hm! în faptă nici prin gând să nu aibă. — Nu se poate. Nu pot crede — unde-î cinstea — las de bună-cuviință. Până aici imi scriea că nu și nu poate. — Că nu ar vrea asta, ce-î drept — nu mi-a scris nici odată. (Încrușează mâinile 'n pept și stând în mijlocul scenei, cu fața cătră public, Iuliana apare și stă în mijlocul ușei.) Scrisu-î-am că bărbatul bun aduce murea după mână, soția bună și la bine și la reu e tovarășă voioasă, mângăetoare... Aproabă toate!... dar iar nu, și iar nu, că nu se poate... Străvedeam din vorbele lui, cunoșeam, par' că are ceva de ascuns. Dar ce? nu mi-a spus! După atâta jertfă aș fi meritat să-mi spună. Poate că me însuram eu — dar nu și nu. Trebuie să aflu secretul inimei sale — buba să o cunosc, apoi de lecuit las' pe maiorul Vicol! (Se 'ntoarce spre ușă.)*

(Va urmă.)

Coriolan Bredicean.

D e d o r.

*Tu, dorule, de nu ai fi
Și soru-ta Nădejde,
Demult nimic n'aș mai găsi
De viață să me lege.*

*Tu, dor bărbat și mare crai
Al inimilor vornic,
Te-ai pus cu sila ca să-mi stai
De-apururea statornic.*

*Dar sorii tale i s'a dat
Pe sine să se ție
Șt-'ntotdeauna m'a-'nșelat,
Ea, pururea femeie.*

Silviu Blăjan.

F r u m o s u l.

Studiu psihologic.

Kant.

Raționalismul său criticismul lui Kant se osebește de empirism prin aceea, că după aderinții acestei din urmă școli, numai ceea ce putem supune prin experiențele câștigate intelectului nostru, conține adevărul obiectivității reale; cu alte cuvinte, perceperea e determinată de experiență, până când după principiile raționalismului, materialul percepției îl dă „non ego“, iar forma „ego“.

În aceasta constatare a raționalismului zace simburile vii al principiului nativistic, conform căruia anume facultățile percepției ne sunt înăscute (innata) le primim — esprimându-ne cu Kant — de la „non ego“, iar experiența câștigată cu ajutorul acestor facultăți intelectuale, o supunem „ego“-lui, — după noi efectiv.

Cu alte cuvinte experiența ênsăș ca atare nu poate servi de motor pentru acuirarea altei, nouă experiență, ci l'aceasta mai trebuie ceva, iar acest „ceva“ este mintea, care e o facultate inherentă, dată noue de „non ego“.

În opul său: „Kritik der reinen Vernunft“ — critica rațiunei pure, apărută la anul 1781, K. susține că spațiul și timpul sânt pur forme taxeologice; adeva forme în cari intelectul nostru își organizează materialul servit de sensorii.

În acest punct raționalismul lui K. convine cu principiul fundamental al lui Locke: nihil est in intellectu, quod non fuerit ante in sensu.

Diferă numai intru cât Locke susține c'acest intelect, — mintea noastră — seamănă cu o placă goală, c'un fel de „tabula rasa“ pe care experiența își imprimă peripețiile vieții omenești.

Cu alte cuvinte, Locke află în experiență simburile vii al percepției, iar în aceasta privință se 'ndepartă de principul nativistic și convine pe deplin cu cel al empirismului, până când K. susține că facultățile intelectuale (după dânsul materialul percepției) — ne sânt înăscute (după dânsul le primim de la „non ego“), iar experiența e forma prelucrată

de „ego“ prin ajutorul acelor facultăți intelectuale primite de la „non ego“.

Prin aceasta supozițiune K. nimicește doctrina empiriului, întărind bazele fundamentale ale principiului naturistic.

„Lumea ce se presintă în spațiu și timp în mintea noastră — zice K. — nu e decât un reflex al adevărului, va să zică o copie.

„Legile, după cari ne formăm obiecțiunile asupra fenomenelor, sunt tratate de taxeologie.

„Taxeologia ne dă unitatea materialului oferit de sensoriu, prelucrat și pus în formă de ego, prin ajutorul intelectului dat de non ego“.

Aceasta percepțiune a lui K. se numește „supozițiune transcendentă“.

„Eruând cum se prelucra de ego materialul primit de la sensoriu prin ajutorul intelectului acceptat de la non ego, K. află că și rațiunea își are propriile forme taxeologice.

Aceste sunt categoriile: unitate, sumă etc.

„Dacă analizăm aceste forme ale sensoriului și intelectului, aflăm că deja în sensoriu suntem în stare a osebii synopsisul aprioric al multiplului; în puterea imaginară a rațiunii syntesis-ul aprioric multiplu, iar în sfârșit în percepțiunea noastră unitatea syntesis-ului“.

Aceasta percepțiune conșcie se numește „apercepțiune transcendentă“.

„Ordinea și regularitatea apoi o plantăm în fenomene, pe cari le numim în unitatea lor — natură“.

„Formele rațiunii pure sînt așa numitele: principii regulative“.

„Conform acestora, unitatea percepțiunii o dă „eu“.

„Prin dezvoltarea până la nemărginit a acestei unități a „eu“-lui se produce nemurirea sufletului“.

„Unitatea fenomenelor o dă lumea, iar unitatea condițiunii acestor fenomene o dă puterea, a cărei sumă ne dă concepțiunea Dumnezeirii“.

***

N'a dezvoltat K. după toate aceste un principiu nou filosofic.

Dînsul a cernut numai materialul servit de antecesorii săi, unificându-l și consolidându-l.

Așa putînd zice, a suflat peste acest făt de lut, și suflînd peste el l-a contopit prin puterea cohesiunii și i-a dat viață.

Cît d'aproape a fost K. de adevăr în dezvoltarea principiilor sale asupra percepțiunii, reese din următoarele:

Cu dreptul că titlul: „critica rațiunii pure“, ce l-a dat K. măreței sale lucrări, este greșit.

Greșit pe motivul, că rațiunea e de la și prin sine pură, și o altă rațiune impură, de care am deosebit-o, nu există. Aceasta rațiune pură, prin al cărei mijloc primim prin sens în intelect facultatea d'a ne formă județul asupra fenomenelor, o acuirăm — zice K. de la non ego.

Non ego e înse „Nemo“, iar de la nimene nu putem primi nimic.

Ce a voit K. totuș să înțeleagă sub concepțiunea rațiunii pure și a non ego-ului?

Natural că sub concepțiunea rațiunii pure K. a voit să înțeleagă psihicul, iar sub a non ego-ului pe cea a non afectio ego-ului.

A voit numai, dar n'a înțeles-o, căci dacă o înțelegea, lucrarea noastră de față eră post festa.

K. a stăruit anume să făurească un termen purificat de materie, prin al cărui ajutor — sfășiînd vîzduhul — să perceapă adevărul.

Singur recunoscînd în cele din urmă că nu i-a succes, a esclamat dureros: „E o nebunie chiar și încercarea d'a inventa un nou principiu de moralitate, scilicet psihologie!“

Motivul că lui K. nu i-a succes a percepe prin ajutorul rațiunii pure fenomenele peste tot, este simplu.

Psihicul, sub a cărui concepțiune voia K. să înțeleagă rațiunea pură, sau să zicem așa: pe care l-a voit să-l înlocuiască cu rațiunea pură, n're „eu“-l afectiv, iar raționamentul — ori cît de purificat — pe cel neafectiv.

Rațiunea anume nu poate primi de la non afectiv ego, — cu atît mai puțin de la non ego, — nimic, iar în lipsa „eu“-lui afectiv, nu s'ar putea raționa.

Evident că numai fenomene ale naturii putînd fi supuse județului nostru, numai asupra acestora putem și raționa.

Dacă K. observă aceasta, nu riscă nici a constată că prin ajutorul principiilor regulative, „ordinea noi o plantăm în fenomene, pe cari le numim în unitatea lor natură“.

Facem la acest loc mai înainte de toate osebire întră lumea internă și cea externă.

Sub lumea internă înțelegem unitatea fenomenelor psihologice, iar sub cea externă unitatea fenomenelor naturale.

Fenomenele psihologice se mai pot numi și sufletești, abstracte sau metafisice.

Fenomenele naturale le mai numim și fenomene filosofice, fiind că numai asupra acestora ne putem formă un județiu oareș-care.

După facerea acestei osebiri, observăm — ceea ce de sine se înțelege — că sub natură nu putem pricepe unitatea fenomenelor peste tot, ci numai unitatea fenomenelor naturale.

Noi nu putem introduce sau plantă după nici un fel de principiu ordinea în fenomenele psihologice, fiind că nu le putem percepe, pune la activul „eu“-lui, ori supune județului nostru.

Dar nici chiar în fenomenele naturii nu ne este posibil a plantă vre-o ordine oareș-care, pe motivul c'aceasta ordine e o concepțiune metafisică și ca atare nu se lasă a fi disciplinată de „eu“-l afectiv.

Ordinea în natură este întră adevăr admirabilă. Aceasta a existat înse de la și prin sine mai înainte d'a există specia omenească, și va există în veci.

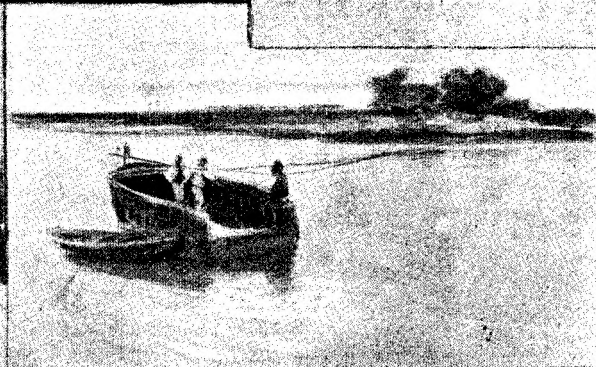
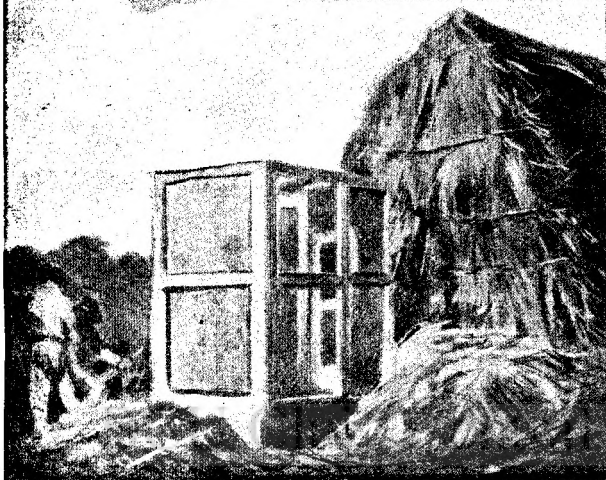
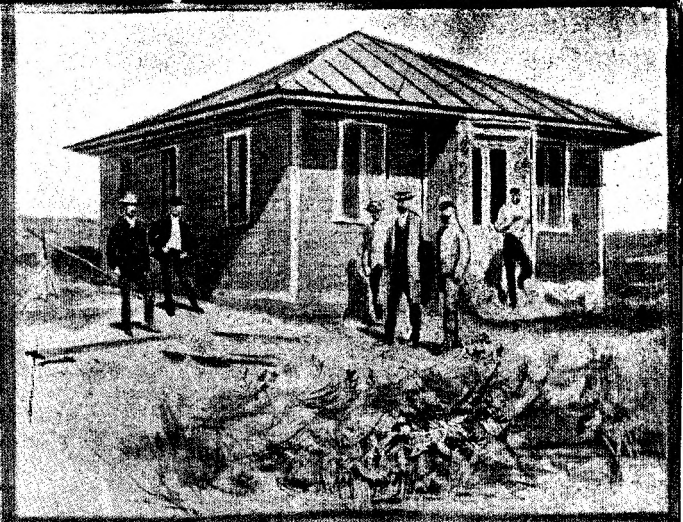
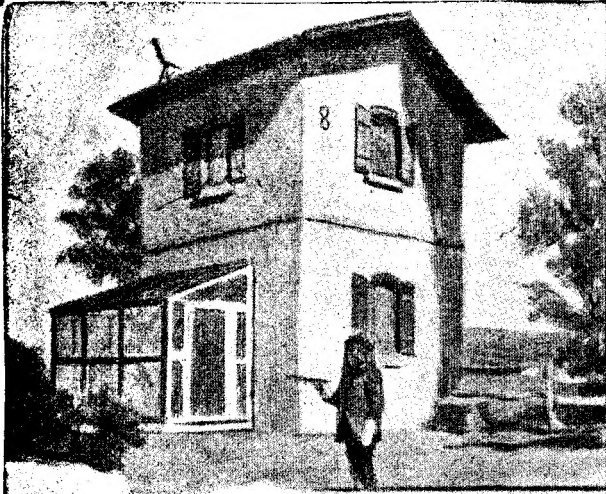
Nu mai ordinea metonimică o putem stabili întră cît ne ajută la aceasta perceptibilitatea noastră.

Perceptibilitatea este înse produsul subiectivității, iar ordinea între fenomene al obiectivității reale.

Singur K. recunoaște că lumea astfel, cum noi o putem înțelege a fi, nu e decât un reflex, o copie a adevăratei lumi.

Trebue dar că există, este reală aceasta lume, căreia noi numai copia o putem avea; singură reală neputînd fi și copia ei realitate.

Ordinea în lumea reală nu o putem prin urmare plantă, fiind că aceasta lume nu se ține de domeniul intelectului nostru, iar reflexul acestei lumi reale se respîndește și asupra ordinii aceleia.

Tipuri din resbelul Burilor.

Aceasta ordine reflectată a unității fenomenelor naturale sau a lumii tot reflectate, o numim ordine metomimică.

Noi nu putem în fața imperceptibilității fenomenelor psihologice, decât a stabili norme, conform cărora constatând principiul acestei imperceptibilități, să ne reducem activitatea „eu“-lui efectiv la perceperea adevărului metomimic a fenomenelor filosofice.

Chiar și aceasta e cu greu. În „tragedia omului“ a lui Madach, omul stă sgulit într'un colț al lumii, și nu-ș poate da seamă dacă viața lui e vis ori realitate.

Dr. Dimitrie Magdu.

L a v i n i e î .

*Ești frumoasă Lavinică,
Cu ochi mari și gene lungi;
Iar cu gura ta cea mică,
Multe, multe, mamă 'ndruși.*

*Cocostârcu 'n cioc cu tine,
La mine când a venit,
De trăi bun și zile line,
Ceva 'n taină mi-a șoptit.*

*Nu știu de-am înțeles bine —
Dar me rog la Dumnezeu
Să-ți dea numai zile bune,
Dulce puișorul meu!*

Silvia.

Un cuvânt, o femeie.

(După Paria.)

(Fine.)

Princesă! lasă-me să me încred într'o presimțire a mea, că voi fi încă foarte fericit și că dta... dta, vei fi întemeietoarea acestei fericiri. — Te-am vădut ieri, te văd azi și te cunosc așa de bine; viața, faptele, tot trecutul și înalta-ți superioritate, toate le cunosc și înțeles; cea mai mică nuanță a calităților dtale m'a putut captivă vecinic. Numai o astfel de ființă pot cu statornicie, vecinic iubi. Te iubesc, îți implor bunătatea, îți jur, în genuș ca în fața lui Christ, supune-me probei, dar nu — nu me abandonă — chiamă-me — dăruiește răspuns bun iubirei mele... întinde-mi mâna!

Principesa se ridică liniștită și reflectă rar cu o voce plină:

„Toate aceste, Mylord, le-am auzit de multe ori, îmbrăcate în cuvinte cu mult mai alese, totuși nici când așa perfid și nesincer. Cunosc prea amănunțit caracterul bărbaților, încât să me las înșelată de ei. Totuși dta mai batjocurești și ofensezi fără rușine și acum o femeie neînarmată! — Repet, Mylord, — te înșeli, amar te înșeli!“

Bableton se ridică amărit și privind țintit spre padiment de-odată o întrerupse vioi:

„Nici când nu me voi bate cu o femeie!“

„Nici când? reluă principesa, dar a seduce, a neferici, a estermină viața unei femei, aceasta poți...! O nefericită amică!“ La aceste își ascunse fața și începuse a plânge iar.

„Condamna părinții noștri, creșterea noastră cea rea, împregiurările noastre, dar nu pe mine!“

„Creștere! — Împregiurări!“ replică principesa iritată, — pentru creșterea rea și împregiurările dvre trebuie să suferim noi femeile și să ne nefericim; să ne perdem totul pentru că sînteți reu educați. Credei dta, că nefericirea ce o ai adus asupra acelei familii onorabile, se poate rebonifica prin niște lacrimi nesincere, cu cari te laudi. — Dnul meu, ved că nu înțelegi cu câtă disgrație imi stai înaintea ochilor!“

„Atunci voi să scap de privirea acestor ochi!“ răspune lordul retrăgându-se.

„Și dta nu statorești loc și timp?“

„Încă odată, eu nici când nu me voi lupta cu o femeie, aceasta mi-e decisiunea constantă și fără excepții!“

„Eh! atunci te voi silii prin ofensă fătișă, de a-mi da satisfacțiunea cuvenită!“ esclamă arzând de mânie Maria.

Bableton mișcă resignat din umeri și părăsi odata. Principesa se aruncă iar pe scaun și plânse nebunește.

De două ori mai cerea lordul prin cuvinte alese a o imblândi; ceru chiar printr'o scrisoare aleasă și atrăgătoare încă odată răspuns iubirei și mâna; dar toate au fost în van, căci ori ce încercare fu respinsă cu nencredere și dispreț, provocându-l mereu la satisfacțiune.

Bableton eră nemângăiat sceptic și se simția cel mai nefericit om, căci frumseța, originalitatea conduitei, toată creatura aceasta escentrică cu calități așa de superioare, i aduse flăcările unui amor nebun, amor etern. Chiar sănătatea lui începuse a suferi, fața-i se făcu palidă, ochii își perdură focul de odinioară. Altul, altul deveni acum.

Astfel, trist, posomorit, stătut el într'o zi iarăș rădimit de acelaș arbore al promenădii Tuleriilor, de unde vedu prima dată pe Maria de Armantez și privia lung în depărtare. Și iarăș apără principesa prin colțul șoselei făcându-ș regulata plimbare, dar nu ca odinioară, ci falnicul arab pașia foarte molatic, iar stăpâna-i eră cu totul perdută în cugete.

Îată că ea-l observă — cu o violență neobișnuită împintenă calul speriat în galop drept spre lordul.

„Vrea să ved, își zise Bableton liniștit, că trece-va cu calul peste mine?“

Până la distanța unui pas se apropiă calul de el. Ochii ei erau ațintiți spre lord, din fața-i aprinsă ușor se putea ceti procesul unei hotăriri cutezătoare ce se petrecea într'ensă. — Acum sari calul la stânga, se întoarse și lovi puternic cu biciușca fața lordului, împintenă apoi bine calul și se perdut grabnic prin ale.

Biciușca de călărit, elastică și tare, străbătut adânc sângerându-i fața.

El strinse, zimbind amar, batista pe față și când o luă jos, privi mătasa colorată de sânge cu o ură nobilă, și zise într'un ton adânc dar plin de

furie: „Femeia aceasta vrea dară să moară!” — părăsi apoi parcul.

După o cursă teribilă de două ore, ajunse principesa acasă. De pe nobilul animal curgeau sudoarele până la copite și abia se opri în nechezări turbate, iar îndrăsneța călăreață abia putu descăleca de obosită.

Când aproape leșinată se odihni în iatacul ei și camerierele o părăsiră aruncându-și una altelea priviri neînțelese, ochii înopțați ai principesei se umplură de lacrimi.

„Și astfel ruptura ar fi completă așa, că nici când nu me voi pleca înaintea acestui diavol... pe care totuși simt că-l iubesc, îl iubesc nebun!”

Cu aceste cuvinte cari îi demascau toate secretele simțimentelor inimii, se adânci în meditații, în cari se luptau superbia, amorul și căința, dar — din nefericire superbia remase învingătoare.

În ziua următoare lordul Bableton se presintă înaintea principesei. Espresiunea feței lui brăzdate eră serisoasă și întunecată. Scurta petrecere în Paris, amorul și ultimul eveniment atât de odios, îl schimbară într'un adevărat bărbat.

Fu pofțit a ocupa loc, totuși el refuză și stătu în picioare:

„Acum îți pot sta vis-à-vis, căci dta m'ai silit dublu: întâiu desconsiderându-mi iubirea mea, iar a doua oară desconsiderându-mi propusul meu, de a nu me bate cu o femeie!”

„Eă știu Mylord, — drept aceea iartă-mi atâta numai, cât ți-am iertat eu, atâta numai, zise ea cu sarcasm. Măne așa dar la nouă ore în grădina mea.”

„Permite-mi Alteță, respunse cu un suris rece Bableton, mie, celui provocat mi se cade să aleg armele. Trebuie deci să ascuți și propunerea mea și să o și primești, spre care scop nu e trebuință nici de secundanți, nici de altă pregătire și putem foarte ușor la moment aici isprăvi.”

Scoase atunci notesul portmoneului, rupse o foiță, o împărți în două și scrise pe una un singur cuvânt — Moarte; înfășură ambele și le aruncă în cilindrul său.

„Binevoește!” zise apoi scurt prezentându-i galant cilindrul, — încearcă, și cel ce va nimeri ședula morții, să se sinucidă, să se împușce de azi în trei-zeci de zile.

Un moment stătu principesa nehotărîtă, oftând adânc. Ochiul ei privi dușos și cu o espresiune neobișnuită spre lord. — Deodată decisă cercă să aleagă din cilindru, — el o prinse atunci de mână, o opri și zise ridând sarcastic, măsurându-o cu privirea:

„Dă-mi înse, draga mea, și cuvântul de onoare, că de vei avea noroc de soartea morții, te vei și sinucide!”

„Îl dau!”

El o privi atunci uimit, necredând că voința femeii poate trece din capriciu în decisiune constantă, își veni înse ăute în ori și zise serbătorește: „Și eu me deoblig, pe onoarea mea, a face tot asemenea!”

Principesa trase, desfăcù hârtia, pe ea eră scris — Moarte.

„Moarte!” repetă lordul malițios, „așa! acum mai permite-mi ultimele cuvinte. — Eă te-am iubit, cum nu am cređut nici când că voi putea iubi. — Dta m'ai respins. — Aceasta nu ți-o pot iertă nici

când și sângele dtale nu va putea spăla aceasta pată, nu va putea depărta rușinoasa ofensă, ce dta atât de neprecugetat ai aruncat-o publice asupra onoarei mele. Și totuși purtarea dtale a avut și o influență bună asupra viitorului meu; m'ai scăpat de un amor absurd, care m'ar fi costat poate viața; m'ai refuzat mâna dtale! Pentru toate aceste bunătăți deci îți re'napoez cuvântul de onoare; pentru aceasta grație îți dăruiesc viața!”

„Din mâna dtale nu primesc nici un dar, îmi voi ținea cuvântul! Părăsește-me dar!”

„Încă odată, — îți redau cuvântul de onoare și sper că nu vei duce acest obicei cavaleresc până la estrem.”

Zicând aceste, părăsi odaia, neobservând că o privire dușoasă și plină de iubire îl urmări...

Principesa leșină, cădù pe scaun, șiroae de lacrimi amare de căință și durere se strecorău pe fața-i palidă.

Eră în 3 august 18... când toată elita Parisului, toate jurnalele, ba toată capitala eră surprinsă de trista șcire, că principesa de Armantez, o femeie tină, prea frumoasă, plină de spirit și de o nemăsurată avere, s'a împușcat.

În aceeași zi lordul Bableton ședea trist și întunecat în cabinetul său de lucru, cetind ultima scrisoare a Mariei, udându-o cu multe lacrimi de durere.

Ceea ce eră scris în această epistolă, nime nu a aflat.

Lordul Bableton, care mustrat de conștiință, într'un acces de melancolie insuportabilă, totuși nu-ș află moartea căutată în asaltul Algeriei, se 'ntoarce posomorit în Anglia și trăește și acum ca un englez pleșuv, dar vecinic singur. El este poate cel mai bun vânător de vulpi din tot regatul.

Don Juan de Cordova muri în același an de supărare.

Trad. de:

Oct. G. Simțion.

Proverbe despre femei.

Italian: Femeia e și miere, e și fiere;
Adesea miere se preface — fiere,
Dar nu găsești în lume o putere,
Să poată face și din fiere — miere!

Grec: E lucru vechiu, știut de toată lumea:
Amoru-i orb de dragii ochisorii,
Pe când însurătoarea? — ah! ea are
Ochi nu prea dragi, dar prea pătundători!

Arab: Monogamiei celei monotone,
Poligamia e de preferit:
Nevestele se ceartă între ele,
Bărbatul? — el rămâne liniștit!

Chinez: Limba femeiască pare:
Salie de fier a fi,
Ce fermecă — grijitoare,
O ferește-a... rugini!

Diletanți copii.

Norocul pe pământ.

(Legendă.)

Norocul orb cum e, bată-l să-l bată, căci orb e norocul și nu are decât un ochi, și și acela în ceafă, iar nu doi ochi în față, cum au toate vietățile zidite de mâna lui Dzeu; — Norocul, zice, a avut și el un fiu, pe care-l iubiă nespuse de mult. Amândoi, tatăl și fiul, au trăit multă vreme zile fericite împreună; inse într'o zi se pomeni Norocul fără de fiu și nu șcica odată cu capul ce s'ar fi putut face. L-a căutat el zile, săptămâni și luni, cum cauți o mărgea perdută, a întrebat și bun și reu; — dar copilul ca în palmă. —

Mai pe urmă, cu inima arsă de dor, veni Norocul înaintea Domnului și s'a rugat cu lacrimile în ochiul din ceafă, ca să se'nindure și să-l lase, să se pogoare pe pământ, ca să-și caute și aici odorul:

— „Căci căutatu-l-am, o Doamne, zise el; prin lună, soare, stele și n'a fost chip să-i dau de urmă! — Și mi se topește inima de dorul lui. Mă-mai rămas pământul necăutat. Dă-mi, Doamne, voe să-l caut și acolo și până nu l'oi găsi, să șcii bine, — nu me întore în cer“.

Lui Dzeu i s'a făcut milă de lacrimile Norocului și l-a lăsat să meargă în pace unde-î stă gândul și-l ducea dorul de tată.

Fără a perde vreme și cu sufletul plin de nădejde Norocul s'a coborât atunci jos pe pământ și s'a pus în căutarea fiului său. De-atunci o fi o bucată de vreme bună și Norocul tot nu s'a mai întors în cer, ci tot pe pământ e până în ziua de azi.

El zi și noapte, fără un pic de hodină, își caută

odorul pe dibuite. Ferice de acela peste care dă Norocul orb și-l ia în brațe!...

Nu mai ce veți pe unul ca acela, că din sărac lipit, ce eră, prinde chiag și azi una, mâne alta, ajunge de singur nu mai șcice ce are la casă. Altul din scriitorăș în te miri ce cancelărie, ajunge subprefect, prefect... ministru mare și tare, de toți și toate i se supun lui. Un al treilea, din caporal ajunge împărat de stăpânește o lume întreagă; popoarele tremură la glasul lui.

Norocul rădică în brațe pe unii ca acestia, sus, tot mai sus, dar de la o vreme, când te-ai așteptat mai puțin, tot înălțându-î, vede cu ochiul din ceafă că ee-î înălțați de el nu-s fiul său, ci niște trași-împinși de pe acest pământ. Înciudat atunci tranțește la pământ pe cei înălțați și cad: unii cu sgomot mai mic, alții cu sgomot mare, după înălțimea la care-î rădicase; iar lumea se miră când vede milionari, muritori de foame; slujbași înalți, pe drumuri, regi și împărați, goniți de pe tronurile lor.

Și Norocul, căutându-și copilul, dă peste alții și-î înalță, ca mai târziu să le întoarcă spatele, și să îmbrățoseze pe alții, ce i-or eși înainte. Și așa, tot așa neîncetat: Unii se înalță și alții cad!... Așa e de când lumea și așa va fi cât va fi lumea; căci nu prea sunt semne, ca Norocul să-și găsească în curând copilul.

(Auzită de la G. Aprozianu, din comuna Aproz, jud. Ilfov. — România.)

I. Encescu.

Doine și hore.

— Din Bihor. —

De-aș șci cântă ca cucu,
Nu m'aș mîncă cu lucru,
C'aș cântă din creangă 'n creangă
Și mî-ar fi inima 'ntreagă.

Pe din jos pe la cetate,
Se bat doue frunze late,
Da nu-s doue frunze late,
Ci-s doue fete surate,
Se bat pintu un ficeior,
Care le-o fost drăguț lor.
Cea de gazdă zice așa:
Cine m'a luă pe mine,
Zis-e tata că î-a da,
Un căruț cu 6 boi,
Ș-o stână mare de oi.
Cea de sărac zice așa:
N'aș da ochisorii mei,
Pe stâna ta cea de mii,
N'aș da sprincenile mele,
Pe stâna ta ce mnele.

Du-me Doamne cu norii,
D'unde-î badea cu boii,
Du-me Dne cu stelele,
D'unde-î badea cu vacile.

Avram Igna.

SALON.

Centenarul lui Eliade Rădulescu.

Dumineca trecută, Academia Română a serbat, la orele 2 după miezăzi, prin o ședință publică solemnă, centenarul nașterii lui Ioan Eliade-Rădulescu, părintele literaturii române, fost membru și primul președinte al înaltului nostru areopag literar.

Din incidentul acesta, sala Academiei a fost înțesată de lume. Jos toți membrii aflători în București, iar galeriile pline de public distins.

Afară de membrii, jos în sală se afla mai multe dame, dintre care se notează dna Zoe D. Sturdza, dna Titu Maiorescu, dna Gr. Ștefanescu cu dsoarele; precum și rudele și descendenții ilustrului bărbat a cărui memorie se serbă.

Ședința a fost presidată de dl președinte P. S. Aurelian.

Dl Iacob Negruzzi, primul vicepreședinte, a oferit Academiei, în onoarea acestei zile comemorative, o întreagă corespondență schimbată între părintele setei Costachi Negruzzi și Eliade, corespondență care a fost publicată în „Curierul de ambe sexe” în anul 1858.

Academia primi cu aplause valoroasa donațiune a dlui Negruzzi.

Apoi s'a dat cuvântul dlui B. P. Hașdău, care a făcut portretul politic și mai cu seamă literar al lui Eliade-Rădulescu, schițându-i cu multă pătrundere activitatea pe terenul culturii naționale.

Regretăm din inimă că ilustrul academician a scăpat și vorbe cari nu numai jignesc sentimentul național al Românilor din Transilvania, dar totodată stau în flagrantă contradicție cu faptele. Dsa a insistat asupra afirmațiunii, că nu este adevărat că cultura națională ar fi fost dusă în România din Transilvania, și a susținut că în Muntenia eră pe atunci un puternic focar de cultură românească.

Se vede că dl Hașdău a uitat de George Lazar, care a găsit în Muntenia numai școli grecești și al cărui elev a fost însuși Eliade Rădulescu.

Ceea ce mai regretăm este că dl Hașdău a făcut polemică cu dl Maiorescu acuzându-l că n'a publicat poezia lui Eminescu dedicată lui Eliade, — căci asemenea momente nu sunt potrivite pentru polemice mult puțin personale, cari nu înalță ci eufundă solenitatea ținută în onoarea unui mare bărbat de litere.

Esaminând activitatea literară și politică a lui Eliade-Rădulescu, dl Hașdău s'a oprit mai mult asupra patriotismului său și a luptei ce a dus întru străinilor. A ilustrat schițarea sa rempros-petând episodul cu Trandafiroff, din timpul domniei lui George Bibescu, când Eliade a scris faimoasa sa satiră „Măceșul și florile” care în timpurile acele a făcut mare senzație, — precum și istoria „Ursarului” îndreptat contra Regulamentului Organic.

În sfârșit dl Hașdău a făcut o frumoasă surprindere, dăruind Academiei o cupă de aur, în stil vechiu.

„Din această cupă a bătut bunicul meu Tadeu la botezul tatălui meu, și acesta la al meu. Eu am n'am bătut decât o singură dată: la botezul fiicei mele. Ca și atunci, închei cu urarea: Trăiască România! Piară dușmanii! Și când zie Trăiască România, înțeleg pe acela, care prin înaltele lui virtuți o personifică și prin înțelepciunea lui o îndrumază pe calea propășirii”.

Publicul ascultător a acoperit cu aplause cuvintele din urmă ale oratorului.

După aceste președintele a închis ședința în mijlocul unui entusiasm general.

Domnului Soreovă.

Mult onorate domnule!

Îmi dai voie să-ți aduc cele mai calde mulțumiri, pentru un delicios sfert de ceas ce am gustat tocmai în dimineața zilei de Crăciun, citind în „Familia” schița „Din amintirile unui autor român”.

Dacă ți-aș fi superioară, sau cel puțin egală — ca adoratoare a cucoanei Literatură, vreați să zie — mi-aș permite să intru mai adânc în materie; nefiind înse, nici una nici alta, scriu aceste rânduri numai și numai pentru că admirabila dtale schiță a găsit un viu resunet în inima mea.

Poate — sau poate nu te interesează să cunoști motivele pentru care coardele sufletului meu, au vibrat atinse de dureroasa melodie ce răsună din fiecare șir al schiței dtale humoristice.

Humoristic și dureros, nu prea are sens, și cu toate astea: „când ceva te atinge afar' din cale jalnic, nu în plâns isbucneșei, ci mai adesea îți ușurezi sufletul printr'un hohot de ris”.

Îată cum te-am înțeles.

Ș-acum să revin.

Dacă-ți este indiferent — o să me pui la o parte zimbând cu indulgența și bunetatea ce o au întotdeauna cei tari, față de cei slabi, iar pentru cazul contrar o să citești mai departe, și o să afli că eu, care am fost și sunt pasionată pentru tot ce e frumos și înălțător în istoria și literatura orî cărei națiuni, cu atât mai mult în al aceleia din care fac parte, am cercat și cerc mereu să deștept și în alții aceeaș dragoste, pentru literatura românească.

Am vorbit cu unii și cu alții, ca să ne întrunim la mine, odată 'n săptămână, pentru a forma un mic club literar. Câți sunt încântați de idee; promit că vor veni; sunt plini de entusiasm, plăcere, bunăvoință, zel, sete de știință, și tot ce poțesci. Dar când sosește ziua hotărîtă, și eu cu oarecari palpitații de bucurie, că în fine, în fine... îată ah, că din zece, doisprezece, câți eram să fim, abia trei ne-am ales!...

Recitând schița dtale, am privit întristată în gjur de mine, și-mi părea salonașul meu, un fel de „pendent” la „lădoiul” dtale.

E trist pentru noi Români, doare adevărul. Cu toate astea, cât pentru mine, nu vreaș să me dau desperării, ci din contra îmi fac cu dinadinsul speranțe și iluzii. Dacă anul acesta suntem numai trei, nu face nimica, la anul viitor poate să fim deja șeșe, ș-apoi, tot astfel din trei în trei, nu peste mult o să fiu silită să sparg zidul, pentru ca micul salon să se transforme într'o sală imensă.

Pentru „acei cas“ de realizare al visurilor mele, me alătur deci și eu pe lângă cei mulți, rugându-te ca veche admiratoare a condeifului dtale, să-mi trimiți și mie câte va exemplare, ce-or fi mai rămas poate prin fundul vestitului lădoși, pentru ca să le pot împărți „atunci odată“ — fie peste zece, fie peste cincizeci ani, după cum vom putea de repede complectă numărul — între zeloșii membrii ai amintitului club.

Cât pentru socoteală? Te 'nvoeșei să ne răfuim cu ocaziunea inaugurării festive a „imensului salon“? Căci nu mai încapă îndoială că la invitarea ce-ți voi adresa „atunci odată“, amabil cum ești, vei răspunde prin prezența dtale aici între noi.

Dar deocamdată și pân la revedere subscriu
Sibiui, 29 dec. 1901.

Cu toată stima

B.

LITERATURĂ.

Fet-Frumos din lacrimă, renumita poveste a lui M. Eminescu, a apărut în ediție nouă a librăriei Ciureu din Brașov, care o publică în colecțiunea sa ce apare sub titlul: „Din literatura populară“. Prețul 20 fileri.

Premiul Alexandru Ioan Cuza, de 6.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 a Academiei Române, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Cari sunt regiunile țării cari ar putea fi irigate, avându-se în vedere rentabilitatea capitalului întrebuintat, și care ar fi sistemul de irigațiune pentru fie-care regiune? Să se facă pe aceste baze un studiu amănunțit pentru o regiune de o suprafață de 5.000—10.000 hectare.“ (Decis. 23 martie 1901.) Lucrarea va cuprinde două părți: I. Considerațiuni generale asupra irigațiilor la noi în țară și II. Studiul complet al unei regiuni, care s'ar putea iriga cu folos. I. În prima parte se vor studia următoarele cestiuni: 1. Determinarea cantitativă și calitativă a materiilor duse în suspensiune de principalele riuri din țară, în părțile în cari ele s'ar putea utiliză pentru irigațiune. În cari localități irigațiunea ar avea de scop numai udarea terenului, și în cari localități ea ar trebui să serve și la îngrășarea pământului? 2. Cari sunt riurile și porțiunile din el, potrivite spre a se luă apă pentru irigațiune? În ce măsură s'ar putea face baraje pentru înmagazinare de ape? Cari lacuri ar putea servi pentru irigațiune? În ce localități s'ar putea face puțuri, cisterne, captare de izvoare, etc. pentru trebuințele irigațiunii? 3. În ce timpuri ar trebui făcută udarea, precum și durata udării, ținând seamă de toate condițiunile, în cari se găsesse diversele localități și de culturile cărora le-ar putea prii. 4. Care este cantitatea de apă necesară pe secundă și pe hectar sau înălțimea totală anuală a apei de irigațiune, ținând seamă de culturi, de pozițiunea topografică și de natura terenului, de pierderile prin infiltrațiune, evaporațiune, etc? 5. Cari sunt sistemele de irigațiune ce ar conveni în anumite localități, ținând seamă de modul cum se face cultura, de apă disponibilă, și de instalațiune, precum și de rentabilitatea capitalului? 6. Care ar fi costul aproximativ pentru a iriga un hectar în diferite localități? Care ar fi rentabilitatea capitalului întrebuintat,

ținând seamă și de cheltuelile de întreținere? Cari ar fi culturile cari ar produce cea mai mare rentabilitate? 7. Cum s'ar putea constitui asociațiunii de proprietari, pentru irigarea proprietăților lor? După ce norme s'ar putea regulă raporturile dintre proprietari în ce priveșce construcțiunea, întreținerea și folosința instalațiunilor? În ce casuri ar fi preferabil a se formă societăți speciale pentru irigațiune? 8. Care ar putea fi rolul Statului în dezvoltarea irigațiunilor la noi în țară, avându-se în vedere modul cum ele s'au răspândit în alte state? Pentru a se răspunde la aceste cestiuni autorul se va folosi de publicațiunile apărute în țară în legătură cu acele cestiuni, precum și de lucrările făcute în străinătate în condițiuni analoge. Pentru topografia și planimetria diverselor localități se va utiliză charta Statului Major al armatei. Autorul nu este ținut a face studii proprii pentru localitățile pentru cari nu s'a publicat nimic. II. În a doua parte se va face studiul detaliat al unei regiuni de 5.000—10.000 hectare, care s'ar putea iriga cu folos, și care s'ar potrivi cât se poate mai bine pentru irigațiune. Proiectul va cuprinde: 1. Un memoriu justificat pentru toate dispozițiunile adoptate. 2. Un plan de situațiune general, și planuri detaliate din cari să se poată vedea bine dispozițiunile alese. 3. Profilele șanțurilor, rigolelor. 4. Proiectele lucrărilor de artă necesare. 5. Antemesuratoarea și devisul lucrărilor de executat. 6. Calculul rentabilității capitalului de construcțiune, precum și ridicarea valorii terenului. 7. Un proiect de convențiune între proprietarii acelei regiuni, dacă sunt mai mulți, pentru construcțiunea, întreținerea și utilizarea apei pentru terenurile irigate. Terminul presentării manuscrisurilor la concurs este până la 1 septembrie 1905.

Documente privitoare la trecutul Românilor din Schei, (1700—1785) publicate cu cheltuiala bisericeii Sf. Nicolae din Brașov (Schei) de dl dr. Sterie Stinghe. Vol. I. Sub titlul acesta a apărut la Brașov, tipografia Ciureu, un volum de documente scoase din archiva bisericeii Sf. Nicolae, cari arată rolul ce l-au avut brașovenii pe timpul unirii. La fine se publică și trei cronologii.

Protocol. A apărut la Arad: „Protocolul adunării învățătorilor români de la școalele populare confesionale din protopopiatele: Arad, Boroșineu, Buteni, Chișineu, Halmagiu, Radna și Șiria, ținute în Arad la 26 și 27 august st. n. 1901“. Editura reuniunii.

TEATRU.

Teatrul Național din București. Sâmbătă, în beneficiul artistului Ion Petrescu, s'a jucat „Doana Laura“, de Mărculescu. Duminică la orele 2 după miezăzi, „Toma necredinciosul“ seara „Căsătoria Lisettei“. Luni au început repetițiile piesei „Cămin“, noua lucrare dramatică a dlui Haralamb G. Lecca. Aceasta piesă, despre care cunoscătorii vorbesc mult bine, se va jucă pentru prima-ora marți la 22 ianuarie v. (4 februarie n.) în beneficiul talentatei artiste dna Constanța Demetriad.

Concert și teatru în Dognecea. Corul vocal din Dognecea, sub conducerea învățătorilor Ciorman și Andrișoi, a aranjat la 12 ianuarie n. concert popular, după care s'a jucat comedia „O sâmbătă norocoasă“.

Concert și teatru în Varadia. Reuniunea de cântări gr. or. română din Varadia a dat în ziua de Crăciun seara concert popular și reprezentații teatrale, jucând piesele: „Idolu la țară“ într'un act și „O sâmbătă norocoasă“ dramă populară în 4 acte de I. V.

Concert și teatru în Satulung. Învățătorii din Satulung (Săcele) au aranjat la 1/14 ianuarie cu elevii lor concert popular, în urmă au jucat piesa „Curcanii“.

MUSICĂ.

Turneul artistic Dima-Popovici. Sâmbăta trecută artiștii noștri au dat concert la Oravița, cu succes splendid. De acolo s'au dus la Recița-montană, unde au concertat mercuri seara. La Panciova dau concert azi vineri în 31 I. e. n. Cu concertul acesta turneul artistic prin Banat se termină.

Sarasate la București. Renumitul violonist Sarasate va da la 22 ianuarie v. (4 februarie n.) primul său la București, însoțit de dna pianistă Bertha Marx. Se va esecuta următoarea programă: „Sonata op. 47 pentru piano și vioară“ (Kreutzer-Sonate), de Beethoven, Adagio sostenuto. Presto. Andante con Variazioni. Finale Presto; „Ouverture din 29-a cantată“, de Bach, „Pastorale Variée“, de Mozart; „Etude en forme de valse“, de Saint-Saës, esecutate de dna Bertha Marx. „Die Liebesfee“, de Raff, piesă caracteristică pentru vioară și piano, prelucrată de Sarasate; „Polonaise Fantaisie“, de Chopin; VI Rapsodie, de Liszt, esecutate de dna Bertha Marx. „Nocturne-Sérénade“ și „Introduction et Tarantelle“ esecutate de Sarasate. Sarasate s'a născut în 19 martie 1844 la Pampelona și deja din copilărie arată cele mai fericite predispoziții artistice. La vârsta de 10 ani a fost admis la curtea spaniolă, unde regina Isabela i făcù distincțiuni. La 1856 a fost trimis la conservatorul din Paris, unde în fiecare an a luat primul premiu. În 1859 terminând studiile, a început să dea concerte în toată lumea. Și de atunci renumele său este stabilit.

PICTURĂ.

Expoziția pictorului Grigorescu la București atrage la Ateneu toată lumea cultă. Cu o mână de mag, serie „Voința Națională“, Grigorescu dă la o parte greoaia perdea de întunec, ce ne-a lăsat-o orășenismul pe imaginație, și ne desvêlue câmpuri întinse pe care se revărsă ideal zorii de zi, sau cad nopțile întunecoase, pe când în fund o geană de lumină se svêrcoleşce în agonie, câmpurile albe de lumină pe care coboară carțile în mersul leneș al boilor, cerurile străvedii albastre sau cerurile de sidex, pe care se șterg alburii fagi, stâncile pe care țerancele noastre tore visând, sau își apleacă capul copleșit de vise, ciobanii, cari sprijiniți de ciomag sorb cu ochii mari beția de farmec a cerului și câmpiilor. E o lume de lumină, de figuri frumoase, de fețe și ochi visători, de scene pline de poezie, de peisaje bogate în color și intense în emoție, o lume al cărui substrat de realitate noi îl cunoașcem așa de puțin și pe care fantasia și sensibilitatea artistului așterne voalurile unei poezii suave și delicate.

Elogii unui pictor român. Ziarele germane „Münchener Allgemeine Zeitung“ și „Neueste Nachrichten“ publică articole elogioase asupra expoziției de la Kunt-Verein, din Mûnich, a pictorului Obedeanu, fiul dlui colonel Obedeanu, din România. Tablourile expuse de pictorul Obedeanu represintă diferite episoade din răboiul pentru neaterneare. În curând, pictorul Obedeanu se va stabili definitiv în România și va organiza la Ateneul din București o expoziție a lucrărilor sale.

SCULPTURĂ.

Statua lui Alexandri. Au trecut zece ani de când a murit Alexandri, cu toate aceste pentru statua lui nu s'au adunat decât 30.000 lei. Statua se va ridica în piața Teatrului Național din Iași și se va face de sculptorul Hegel.

Pentru încurajarea sculpturii naționale. Prințesa Maria a României pentru încurajarea artei naționale, a comandat talentatului sculptor Späthe un nud de bronz care represintă o figură mistică, ținând în mână o cruce. Crucea servă, seara, prin adaptarea unei instalațiuni electrice, ca lampă. Acest obiect de artă a fost predat, și a plăcut foarte mult principesei moștenitoare care a făcut o nouă comandă dlui Späthe.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

O frumoasă fundație. Din Mogoș-Mămăliganî se serie că credincioșii Dimeon Presăcan și soția sa născută Iliana Costinaș, la îndemnul preotului Vasilie David, au dăruit bisericii gr. or. întreaga lor avere nemîșcătoare, reprezentând suma frumoasă de 5000 coroane, cu condiția ca până când vor fi în viață să se bucure de usufructul averii lor.

Serbare școlară în Blaș. Societatea de lectură Inocențiu Micu-Clain a teologilor din Blaș a ținut în duminica trecută o serată literară-musicală în memoria fericitului ei patron, cu un program variat și bogat. Cu asta ocaziune s'a lansat ideea d'a se ridica în Blaș un monument marelui episcop, fondatorul Blașului. Spre acest scop s'a și adunat 140 coroane.

Serbare școlară în Năsêud. Corpul didactic de la școala fundatională elem. de băeți și fetițe din Năsêud aranjează sâmbătă în 1 februarie a. e. în sala de gimnastică de la gimnasiu, petrecere cu joc pentru copii, care se va începe cu piesa teatrală: „În împărăția Adevărului“ comedie într'un act de ... predată de 15 eleve ale școalei de fetițe. Venitul curat al petrecerei este destinat pentru ajutorarea copiilor săraci de această școală, cu vestimente, cărți, reuise de scris, material pentru lucrul demână etc.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. Sam. Vladone, candidat de ad-voocat în Sibiu, s'a logodit cu dșoara Steluta Hențescu, fiica fostului profesor în România, Ioan Hențescu, originar din Oena Sibiuului. — Dl dr. Aurel Sava și dșoara Maria Paulina Pop se vor cununa

la 2 februarie n. în Cînanul-mare. — Dl *Augustin Pletos*, absolvent al facultății de drept și de teologie, s'a logodit în București cu dsoara Elena Rațiu. — Dl *George Petroviță*, absolvent de teologie, s'a fi danțat cu dsoara *Mărioara Costa* din Ianoșda, Bihor.

Darurile făcute de împăratul Francisc Iosif archiducesei Elisabeta. Maj. Sa împăratul și regele Francisc Iosif a încărcat de daruri pe nepoata sa, archiducesa Elisabeta, cu privilegiul căsătoriei sale cu prințul Otto Windischgraetz. I-a dat: O zestre de 8 milioane de franci în valori mobiliare. O pensie anuală de 1.250.000 franci. Un castel și 20.000 de arii de pământ. Un palat la Viena. Un colier format din 32 de briliante mari, o diademă de diamante, broșe, cercei, inele; un serviciu în aur de 36 de tacâmuri, fără a mai număra alte cadouri. Valoarea acestor bijuterii se ridică la alte 5 milioane de franci.

Serbarea centenarului lui Eliade în Tergoviște, locul nașterii sale, s'a ținut în duminica trecută. Înteu s'a oficiat un serviciu divin în preșința unui public distins. De la biserică s'a format o procesiune până 'n strada Ion Eliade-Rădulescu, la casa în care s'a născut densusul și unde a fost bătută o placă de marmoră. S'a pronunțat doue cuvântări: una de deputatul C. D. Dimitriu și alta de profesorul Emil Cașolțanu. După miiazăzi la 3 s'a organizat o festivitate în amfiteatrul gimnasiului. Serbarea a fost deschisă printr'o cuvântare a dlui prefect Nicolaescu, președintele comitetului local pentru organizarea serbării centenarului. Apoi dl G. Adamescu, secretarul general al ministerului instrucțiunii publice, a rostit un discurs, care a fost viu aplaudat; dl profesor Ion G. Nădejde a ținut o conferință asupra lui Eliade Rădulescu; a vorbit bătrânul luptător C. Fussea, elevii gimnasiului au recitat din versurile lui Eliade și corul școlaei, condus de dl Alexiu, a cântat mai multe bucăți.

Balul Reuniunii femeilor române din Sliștiu, dat la 25 l. c., a avut un succes strălucit, intrunind cea mai distinsă societate română și străină, în care s'a reprezentat șefii tuturor autorităților publice. Presidenta Reuniunii, dna Maria Cosma n. Roman, a făcut onorurile cu obiceiuita-i compleșanță. Comitetul aranjator din 28 persoane, au avut în frunte ca președinte pe dl dr. Nicolaș Vecerdea. Dansurile sociale au fost jucate de 70 părechii.

Petrecere cu dans în Abrud. Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat și giur va aranja la 15 februarie n. petrecere cu dans în otelul „Detunata“. Costumele naționale sînt preferite.

Prelegeri economice în Lugos. Distinsul avocat din Lugos, dl Titu Hațeg a ținut acolo în ziua de Sf. Ioan o prelegere economică, în localul școlaei române gr. or., la care au asistat mulți meseriași și alții din pătura cultă. Conferențiarul a insistat în deosebi asupra olăritului. De acuma înainte în fiecare duminică și zi de serbătoare se va ținea câte o astfel de prelegere.

Balul „Junimei“ în Cernăuți. Societatea academică „Junimea“ din Cernăuți va aranja în carnavalul acesta, la 6 febr. n. bal în Cernăuți în localul societății filarmonice. Presidentul de onoare este dl Eudoxiu baron Hormuzachi, presidentul comitetului aranjator

dl Oton cav. de Flondor, presidentul societății dl Maximilian Haeman.

Au murit: *Ioan Hențescu*, profesor în pensie în Buzeu, la Sibiu, la 10/23 ianuarie, în etate de 65 ani; — *Elena Stan n. Nistor* la Blaș, în 26 ianuarie, în etate de 26 ani; — *Maria Balaș n. Palcu* la Caransebeș, în 22 ian. n., în etate de 75 ani; — *Pompei Grigoriță*, profesor la gimnasiul din Năsăud, la 26 ianuarie, în etate de 34 ani; — *Iosif Dumitru*, notar cercual în Beriiu, la 16 ianuarie.

DIŢ LUME.

Centenarul lui Victor Hugo. La 26 februarie se va serbatori la Paris centenarul lui Victor Hugo. După ziarul „Tems“, guvernul va organiza la Pantheon o ceremonie, pentru care ministrul de instrucție Leygues va cere un credit Parlamentului. Cu acea ocazie, e probabilă și inaugurarea unui monument ridicat poetului. Casa locuită de poet va deveni „Museul Hugo“; doue mii de copii vor arunca flori la picioarele unei statuie a poetului, care va fi o reproducție a aceleia executată de Rodiu pentru palatul Luxemburg. Se va executa o simfonie de Charpentier, și la teatrul „Comedie“ se va juca „Bourgeois“, la care va asista și președintele Republicei. Consiliul municipal va da o recepțiune de gală scriitorilor și învățătorilor francezi și străini cari vor veni la Paris.

Galantonia regelui Portugaliei. Din Lisabona a dispărut, fără ca să-și mai ia adio, directorul unei societăți teatrale spaniole, luând cu sine și întreg conținutul casei. Cincii actrițe drăguțe, cari ajunseră în mare strimtoare, s'au adresat consulului spaniol, care a declarat că nu poate să facă nimic pentru ele; atunci artistele au hotărît ca să „atace“ pe regele Carlos. I-au scris o scrisoare ca să fie primite în audiență și, vedând că nu primesc nici un răspuns, s'au urcat în tren și s'au dus la Cintra, unde se află acum regele. Acolo publicul are intrarea liberă în parcul regelui; cele cincii artiste s'au ascuns după un tufiș, pândind pe regele și, când acesta a ajuns în apropierea lor, au navălit fără veste asupra lui. Ținărul rege, de și e voinic, s'a speriat puțin și a întrebat ce poftesc dnele; cele cincii actrițe au început să vorbească toate de odată. Regele Carlos a înțeles abia cu multă greutate despre ce este vorba, și atunci a golit tot conținutul pungei sale în mâinile artistelor, le-a rugat să nu plângă, a conversat vesel cu ele și pe urmă s'a despărțit de ele stringându-le călduros mâinile, regele a trimis pe cheltueala sa, la Madrid, pe cele cincii artiste.

Gălindarul săptămânei.

Dum. celor 1 leproși, Ev. 12 dela Luca c. 17, gl. 2, v. 1.
Soarele răsare 7 o. 30 m. dim — Apune 4 o. 58 m. p. m.

Țiua sēpt.	Călindarul vechiū	Călind. nou
Duminică	20 C. P. Eftemie	2 Int. I. Chri.
Luni	21 C. Maxim	3 Blasius
Marti	22 Sf. Ap. Timotei	4 Veronica
Mercuri	23 Sf. Ierem. Clement	5 S. M. Agala
Joi	24 C. Maica Xenia	6 Dorotea
Vineri	25 Sf. Grigorie Teol.	7 Richard
Sămbătă	26 C. Păr. Xenofon	9 Solomon

Proprietar, redactor răspunător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDĂS NR. 14/296 b.)